

The Role of Energy Exports in the Development of Turkmenistan-India Relations

Fatemeh Shayan¹

Assistant Professor, Department of Political Sciences, Faculty of Administrative Science and Economics, University of Isfahan, Isfahan, Iran

(Date received: 28 April 2023 - Date approved: 3 December 2023)

Abstract

Introduction: This research examines the possibility of developing relations between Turkmenistan and India in the field of gas export. With the increasing desire of countries to use natural gas to meet their energy needs, India has also focused its gas energy policies to increase the use of natural gas. Major limitations appeared with the expansion of coal and oil consumption; as a result, natural gas is at the top of the global energy portfolio. At least, in the medium term, India is heavily dependent on gas to meet its needs. In the most optimistic scenario, in 2025, India will be able to meet about 42% of its gas needs from domestic sources, and as a result, most of the natural gas will be extracted through imports.

Research question: The main question is what effects has natural gas had on India-Turkmenistan relations?

Research hypothesis: The hypothesis of this research is based on the fact that regardless of the limitations of the pipeline construction, the TAPI can provide the context of mutual dependence and the development of economic relations between the two countries.

Methodology and theoretical framework: In this research, the qualitative research method to examine the hypothesis is based on Gavan Duffy's pragmatic analysis method. Data collection tools are libraries and internet resources. The theoretical framework of the proposed research is Cohen and Nye's theory of interdependence in the complex era of globalization, which is used in this research.

1. E-mail: f.shayan@ase.ui.ac.ir

Results and discussion: The analyzes carried out in this research show that Turkmenistan is located in the Central Asian region, which has the largest oil and gas reserves. According to British Petroleum Statistics, Turkmenistan's gas reserves were 13.6 trillion cubic meters in 2020, followed by Russia with 37.4 trillion cubic meters of reserves. Turkmenistan ranks second among Central Asian countries in terms of gas resources. In addition to huge resources and reserves of gas and significant production, the discovery of the Yultan field in the vicinity of Iran's Dolat Abad field made Turkmenistan the focus of attention of consumer countries, especially India. Since the economy of Turkmenistan's is dependent on gas and energy revenues, the country's strategy is to export and reach the market of emerging countries such as India.

India has had a historical and cultural connection with Central Asia for more than several centuries. After independence, India's foreign policy has pursued various objectives. In the 1990s, the Nehruists developed their welfare, security and foreign policy goals. Based on this, the economic and security objectives of India's foreign policy apparatus in Central Asia have received more attention. In recent decades, with the emergence of emerging powers such as India and China, Central Asia has gained a special position as the key point of this continent. India has tried to reach Central Asia and Turkmenistan through the southern ports of Iran and Iran's communication routes through Afghanistan. India's cooperation in Chabahar port projects and Iran-Afghanistan communication routes is due to the significant competition between China and Pakistan in Central Asia and China-Pakistan Economic Corridor. By building a vast and intertwined network of roads and energy pipelines, China has gained access to Central Asia and provided itself with extensive political, cultural and economic ties that have provoked India's sense of competition.

India's growing demand as an emerging power has fueled competition in the gas market in Central Asia. Although in 2011, India generated less than 12% of its electricity through natural gas, it has been trying to increase this amount in recent years. Although the TAPI pipeline can work effectively for India and supply the required gas, there are

also some problems: One of them is the passage of TAPI pipeline through the rugged mountains of Afghanistan, the lack of infrastructure and the lack of adequate protection of the pipeline against terrorist threats in Afghanistan. Notably, Russia's stance on the TAPI pipeline is a stumbling block for India, as Russia still wants to influence the newly independent countries, in particular Russia wants to dominate the energy policy of Central Asian countries in a massive competition with the United States and the TAPI pipeline is part of this. It is competition. Russia considers the activities of Turkmenistan and TAPI with the purpose of its security. It is possible that in the long run, Turkmenistan's gas will be more prosperous and benefit India, but for now there is India's presence because China is more present in Central Asia and Turkmenistan.

Conclusion: Three factors have been involved for Turkmenistan to act as a gas exporting country in the international arena and to form mutual dependence with India. First, Turkmenistan has rich gas resources in the Central Asia region. These resources have increased from 1.8 trillion cubic meters in 2000 to 13.6 trillion cubic meters in 2020. Second, Turkmenistan's natural gas production has increased to 60 billion cubic meters since 2012. Yultan, Bagtiarlek and Barun Energy gas fields have put Turkmenistan the focus of attention of consumer countries, especially India. Third, the increase of pipelines, especially TAPI, is an effective step towards diversifying Turkmenistan's gas exports to other countries and it continues from Turkmenistan to Fazilka in India and has caused mutual dependence of the parties. Also, the findings of the research show that, India, as an emerging power with increasing economic growth, has a great need for gas imports and Central Asia, especially Turkmenistan, has found a special place for India. Currently, India imports 35.8 billion cubic meters of natural gas per year and Turkmenistan is the priority for India's gas imports.

Keywords: Interdependence, Pragmatic Analysis, Energy Export, Turkmenistan, India.

نقش صادرات انرژی در گسترش روابط ترکمنستان و هند

فاطمه شایان^۱

استادیار، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۸ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۲)

چکیده

هدف این نوشتار بررسی توسعه روابط ترکمنستان و هند براساس صادرات انرژی است. امروزه نیاز به واردات گاز طبیعی قدرت‌های نوپدید مانند هند چندبرابر شده است و دستیابی به منابع مطمئن، ارزان قیمت و تنوع مسیرهای واردات در بالای هدف‌های این کشور قرار گرفته است. در این نوشتار به دنبال پاسخ این پرسش هستیم که صادرات گاز طبیعی چه تأثیری در روابط هند و ترکمنستان داشته است؟ در پاسخ این فرضیه مطرح می‌شود که صرف نظر از محدودیت‌های ساخت، خط لوله تاپی می‌تواند زمینه وابستگی متقابل و توسعه روابط اقتصادی دو کشور را فراهم کند. از چارچوب نظری وابستگی متقابل کوهن و نای در عصر جهانی‌شدن استفاده می‌کنیم. ابزار گردآوری اطلاعات منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی و روش پژوهش کیفی براساس تحلیل عمل‌گرایانه از گوان دافی است. یافته‌های پژوهشگر نشان می‌دهد که آسیای مرکزی شاه‌رگی حیاتی برای اتصال هند به شمال اروپا است و در این منطقه، ترکمنستان با منابع غنی گازی فرصت مناسبی برای هند ایجاد کرده است تا کالاهای خود را در این کشور و منطقه بفروشد و توافق‌هایی برای ساخت خط لوله تاپی هم انجام شده است. نتایج نوشتار نشان می‌دهد، اگرچه در بلندمدت صادرات گاز ترکمنستان رونق بیشتری می‌گیرد و به سود هند است، در حال حاضر موانعی برای هند وجود دارد، چون چین نفوذ بیشتری در آسیای مرکزی و ترکمنستان دارد. روسیه و ایران دیگر رقیبان هند در آسیای مرکزی برای واردات گاز از ترکمنستان هستند.

واژگان اصلی: وابستگی متقابل، تحلیل عمل‌گرایانه، صادرات انرژی، ترکمنستان، هند.

مقدمه

در این نوشتار امکان توسعه روابط ترکمنستان و هند در زمینه صادرات گاز را بررسی می‌کنیم. با تمایل روزافزون کشورها به استفاده از گاز طبیعی برای تأمین انرژی مورد نیاز خود، هند نیز سیاست‌های انرژی گازی خود را متوجه افزایش استفاده از گاز طبیعی کرده است. این کشور به دلیل محدودیت‌های بزرگی که گسترش مصرف زغال سنگ و نفت دارد، گاز طبیعی را در صدر اولویت سبد انرژی خود قرار داده است. دست‌کم در میان‌مدت، هند برای برطرف کردن نیازهای خود به شدت به گاز وابسته است. هند در خوشبینانه‌ترین حالت در سال ۲۰۲۵ می‌تواند تا حدود ۴۲ درصد گاز مورد نیاز را از منابع داخلی تأمین کند؛ در نتیجه، بخش زیادی از گاز طبیعی با واردات به دست می‌آید (Statistical Review, 2022: 31-32). بر این اساس مسئله اصلی این نوشتار، تحلیل و بررسی نقش ترکمنستان در توسعه صادرات گاز به هند و وابستگی متقابل اقتصادی دو کشور به یکدیگر و موانع موجود است. موضوع این نوشتار اهمیت اساسی دارد، چون منطقه آسیای مرکزی و به‌ویژه ترکمنستان به‌عنوان قلب این منطقه، جایگاه خاصی برای هند خواهد داشت. آسیای مرکزی همچنین نقطه اتصال اروپا و آسیاست و جایگاه ویژه‌ای برای تجارت، سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی را در آسیای مرکزی ایجاد کرده است (Pooramadi Meibodi; Ghavam & Khani Jooyabadi, 2017: 2-3). در میان کشورهای آسیای مرکزی، ذخایر اثبات‌شده گازی ترکمنستان از ۱۸ تریلیون مترمکعب در سال ۲۰۰۰ به ۱۳،۶ تریلیون مترمکعب در سال ۲۰۲۰ رسیده است (Statistical Review, 2022: 32).

ضرورت انجام این نوشتار این است که هند به‌واسطه نزدیکی جغرافیایی به ترکمنستان (منطقه آسیای مرکزی) به دنبال ساخت مسیرهایی برای دریافت گاز از این کشور است و یکی از گزینه‌های با اهمیت تأمین گاز هند است (Bae Lashki & Ezati, 2015: 10-12). بدین منظور، هند دیپلماسی فعال انرژی در ترکمنستان و پیگیری و ساخت خط لوله تاپی را دنبال می‌کند که نقش مهمی در بازار گاز هند خواهد داشت. در این نوشتار به دنبال پاسخ این پرسش هستیم که صادرات گاز طبیعی چه تأثیری در روابط هند و ترکمنستان داشته است؟ در پاسخ این فرضیه مطرح می‌شود که گاز طبیعی زمینه‌های توسعه روابط و وابستگی متقابل را در قالب خط لوله تاپی فراهم کرده است و همگرایی مناطق آسیای مرکزی و جنوبی محتمل است. اما محدودیت‌هایی مانند رقابت هند با چین و پاکستان، روسیه و ایران در آسیای مرکزی، مشکلات امنیتی و وجود تروریست‌ها در افغانستان و هزینه‌های مسیر حمل‌ونقل از محدودیت‌هایی هستند که این همکاری را دچار مشکل کرده است. ابزار گردآوری اطلاعات این نوشتار، منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی و روش پژوهش کیفی براساس تحلیل عمل‌گرایانه^۱

1. Pragmatic Analysis

از گوان دوفی^۱ است. در این نوشتار ابتدا چارچوب نظری وابستگی متقابل را بیان می‌کنیم، سپس ترکمنستان و منابع گازی غنی، حضور اقتصادی هند در آسیای مرکزی، چشم‌انداز روابط گازی هند و ترکمنستان و مشکلات هند در زمینه ایجاد خط لوله تاپی را بررسی می‌کنیم.

پیشینه پژوهش

در زمینه صادرات گاز ترکمنستان به هند، دیدگاه‌ها و مقاله‌های متعددی چاپ شده است که به تاریخچه روابط هند و ترکمنستان قبل و بعد فروپاشی شوروی می‌پردازد. در مطالعات فارسی، ولیزاده و طاهری (۲۰۲۳) نیز در مقاله‌ای با عنوان «روابط روسیه و چین در حوزه انرژی» بیان می‌کند پس از بحران اوکراین در سال ۲۰۱۴ و ایجاد گرایش شرقی در سیاست روسیه، همکاری با چین افزایش یافت. این موضوع در حوزه انرژی از یک همکاری ناپایدار پیش از بحران، به مشارکت راهبردی رسیده است. مسئله این است که ادعای راهبردی بودن، چگونه و با چه ساز و کارهایی درک‌پذیر خواهد بود و آیا این مشارکت راهبردی ادامه خواهد یافت و چه پیامدهایی در پی دارد.

انصاری نسب و بیدمال (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل چندجانبه‌گرایی تجارت هند و شانگهای» بیان می‌کنند پیوندهای اقتصادی نخستین ابزار سیاست هند در آسیای مرکزی و ترکمنستان است تا در جهت منافع اقتصادی گام بردارد. اهمیت ذخایر انرژی آسیای مرکزی برای آینده اقتصادی هند بسیار مهم است و با توجه به اینکه اقتصاد در حال توسعه هند نیاز بسیاری به انرژی دارد با عضویت در ساختن خط لوله تاپی به تأمین انرژی مورد نیاز خود می‌رسد. فاطمی نژاد و اسلامی شعبجره (۲۰۲۲) نیز در مقاله‌ای با عنوان «چین و هند و نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی» بیان می‌کنند که منطقه آسیای مرکزی از قرن‌های گذشته مورد توجه قدرت‌های بزرگ بوده و عرصه رقابت میان آن‌ها بوده است. پس از پایان جنگ سرد نیز علاوه بر روسیه، کشورهایمانند آمریکا، چین و هند در پی گسترش نفوذ خود در این منطقه بوده‌اند. در این فضا قدرت‌های بزرگ به عنوان یکی از عوامل مؤثر در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی نقش داشته‌اند. فاطمی نژاد و محمدزاده (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی جایگاه افغانستان جدید در مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ای از آسیای مرکزی تا آسیای جنوبی» می‌نویسند افغانستان با توجه به نزدیکی جغرافیایی، وابستگی امنیتی، گسترش روابط اقتصادی و وجود الگوهای دوستی و دشمنی با کشورهای جنوب آسیا در مجموعه امنیتی آسیای جنوبی قرار می‌گیرد و با وجود شباهت‌های بسیار با کشورهای آسیای مرکزی در مجموعه امنیتی این منطقه قرار نمی‌گیرد. تشدید رقابت هند و پاکستان در افغانستان هم سبب حضور این کشور در مجموعه امنیتی آسیای جنوبی می‌شود.

1. Gavan Duffy

بهرامی مقدم (۲۰۱۷) نیز در مقاله‌ای با عنوان «اهداف امنیتی و اقتصادی هند» ذکر آورده‌اند با توجه به فشارهای آمریکا برای خروج هند از طرح خط لوله صلح، هند برای حضور در طرح خط لوله تاپی از انگیزه لازم برخوردار است که هزینه‌های پایین تری نیز برای هند دارد. کوشکی و حسینی (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان «چشم‌اندازی بر عضویت هند در سازمان همکاری شانگهای» اشاره دارند که هند همواره خواستار عضویت دائم در این سازمان بوده است. این عضویت دائم منافی را برای هند به همراه دارد و می‌تواند تعامل‌های خود با کشورهای آسیای مرکزی تقویت کند. هند به تدریج همکاری‌های نظامی خود را نیز با این منطقه گسترش داده است. امروز همکاری‌های ساختمان‌سازی و توسعه فناوری نیز در میان طرف‌های توسعه یافته است. احمدیان و صالحیان دولت آباد (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان «ابتکار جاده ابریشم چین (اهداف، منافع و چالش‌ها)» می‌نویسند با در نظر گرفتن این که ترکمنستان مالک ذخایر بزرگ گاز است، هند تلاش می‌کوشد در رقابت با خط لوله ایجادشده انتقال گاز ترکمنستان به چین، موضوع خط لوله منتقل کردن گاز ترکمنستان به افغانستان، پاکستان و هند را طرح کند که با رقابت‌های امنیتی پاکستان روبه‌رو شده است. موسوی شفایی، اصولی و رسولی (۲۰۱۴) نیز در مقاله‌ای با عنوان «تبیین مسیرهای انتقال انرژی براساس نظریه‌های روابط بین‌الملل: مطالعه موردی خط لوله تاپی و صلح» بیان می‌کنند که در سال ۱۹۹۰ ساختن خط لوله صلح مطرح شد که ایران متعهد می‌شد تا ۲۵ سال به هند و پاکستان با قیمت توافقی گاز صادر کند که سیاست چرخش به هند توسط آمریکا که در زمان ریاست جمهوری بوش با امضای موافقتنامه اتمی هند و آمریکا در سپتامبر ۲۰۰۸ به نقطه عطف رسید، از دیگر عواملی بود که مانع پیوستن هند به این طرح شد. مخالفت با خط لوله صلح و حمایت از خط لوله تاپی نیز در قالب این فشارها قابل بررسی است. آمریکا چندین بار خواستار ایجاد خط لوله جدید گاز از ترکمنستان به پاکستان شده و با ساختن خط لوله از طرف ایران به شدت مخالفت کرده و زمینه را برای مطرح شدن خط لوله تاپی آماده کرده است. علاوه بر این هند برای افزایش حضور خود در منطقه آسیای مرکزی تلاش می‌کند به منابع انرژی کشورهایمانند ترکمنستان دسترسی بیشتری داشته باشد.

ایوازووک و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «سناریوهای توسعه بخش گازی ترکمنستان بر اساس اقتصادسنجی و مدل سوات» اشاره دارند که ترکمنستان اینک یکی از تامین‌کنندگان مهم در بازار جهانی گاز طبیعی است و بررسی موقعیت رقابتی آن در جهان اهمیت دارد. هدف این مقاله پیش‌بینی استراتژی توسعه بخش گاز آن است. برای دستیابی به این هدف، نویسندگان ابتدا موارد زیر را بررسی کردند: ۱. موقعیت ترکمنستان در بازار جهانی گاز و ساختار بخش نفت و گاز آن؛ ۲. سهم گاز در صادرات ترکمنستان. بر اساس تجزیه و تحلیل سوات، سه سناریوی توسعه بخش ایجاد شد: بدبینانه، واقع‌بینانه و خوش‌بینانه. بر اساس

آنها، بخش گاز در ترکمنستان می‌تواند با توجه به تأثیر عوامل بازار و غیربازار، استراتژی‌هایی برای توسعه خود ایجاد کند. پرانی (۲۰۱۹) نیز در مقاله‌ای با عنوان «گاز ترکمنستان و آسیای مرکزی: چشم‌اندازی برای ۲۰۲۰» اشاره می‌کند که بخش گاز کشورهای آسیای مرکزی به طور سنتی مورد توجه بوده است. ولی ارتباط ترکمنستان و آسیای مرکزی با روسیه، در طول دهه گذشته به طور فزاینده‌ای کاهش داشته است و صادرات به چین و هند شروع شده است. این موضوع اهمیت تجاری و سیاسی قابل توجهی برای ترکمنستان و آسیای مرکزی داشته است. پیامدهای این پیوند در سراسر منطقه آسیای مرکزی و همچنین تأثیرگذاری بر روابط انرژی چین و روسیه و به همین ترتیب آینده تولید گاز در آسیای مرکزی همچنان یک مسئله حیاتی است.

اگرچه این نوشتار از پژوهش‌های قبلی بهره می‌برد اما نوآوری پژوهش این است که تاکنون پژوهشی به بررسی روابط هند و ترکمنستان با توجه به صادرات گاز طبیعی و بر اساس چارچوب نظری وابستگی متقابل نپرداخته است و این پژوهش درصدد است به موقعیت‌ها و محدودیت‌های هند در بازار گاز ترکمنستان نیز بپردازد.

چارچوب نظری

در این نوشتار از چارچوب مفهومی وابستگی متقابل و نظریه کوهن و نای برای بررسی توسعه روابط هند و ترکمنستان در زمینه صادرات گاز بهره می‌گیریم. نظریه‌های مربوط به وابستگی متقابل ریشه در شیوه تفکرهای جهان‌میهنی دارد و جزو نظریه‌هایی است که در دو سطح خرد و کلان قابل تحلیل است. مفاهیم بنیادی این نظریه شامل قدرت، هزینه، حساسیت، آسیب‌پذیری متقارن و غیرمتقارن است (De Wilde, 1991: 10-11). کوهن و نای وابستگی متقابل را ناشی از نیاز دو طرفه‌ای می‌دانند که تا حدودی آسیب‌پذیری دو طرفه نیز در بین بازیگران است، در حالی که وابستگی، روابط نامتقارن است. کوهن و نای با تعریف وابستگی متقابل با سود دوجانبه مخالفت می‌کنند و بر این باور هستند که گاهی وابستگی متقابل نتایج منفی دارد که دوطرف با گسست رابطه با وجود منافع ابراز رضایت می‌کنند (Keohane and Nye, 1987: 8). از نظر آنها، وابستگی متقابل دوجانبه است. در وابستگی متقابل، فرصت استقلال بسیار هزینه‌بر است حتی در صورتی که وابستگی متقابل اقتصادی فرصت‌های اقتصادی کشور را توسعه دهد، محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند. بنابراین مفهوم وابستگی متقابل هر دو اجزای سودمند و هزینه‌بری را به دنبال دارد. سازوکارهای علی نظری نیز تمایل به تمرکز بر بعد مثبت (منافع متقابل) یا بعد منفی (نامتقارن یا پرهزینه‌بودن) وابستگی متقابل دارند (McMillan, 1997: 40-42).

وابستگی متقابل آثار صلح‌آمیزی دارد که در این نوشتار نیز در رابطه هند و ترکمنستان و صادرات گاز و به دست آوردن درآمد اقتصادی آن را بررسی می‌کنیم. ایده گسترش وابستگی متقابل و تشدید یکپارچگی اقتصادی میان ملت‌ها به عنوان عاملی مثبت در جهت پیشبرد صلح،

ثبات و رفاه، از دوران جنگ سرد بر سیاست خارجی کشورهای غربی تأثیرگذار بوده است. بر این اساس، پیوستن اروپای شرقی به اتحادیه اروپا و ناتو، به تقویت بازار و دموکراسی کمک کرد. هم‌زمان فرایند جهانی شدن سبب رشد بی‌سابقه اقتصاد غربی و تسریع پیشرفت برخی کشورها شد. همچنین دسترسی به مؤسسه‌های مالی بین‌المللی، گزینه‌های راهبردی به‌کارگرفتن قدرت را در اختیار قدرت‌های جدید به‌جای تلاش برای از میان برداشتن آن‌ها قرار داد. این روش سبب صلح و ثبات در میان کشورهاست (Wright, 2013, 7). براساس نظریه لیبرال، وابستگی متقابل اقتصادی با سه سازوکار هزینه‌های فرصت، نهادهای بین‌المللی و منافع داخلی، موجب کم‌شدن نزاع‌های بین‌المللی می‌شود. با توسعه پیوندهای محکم اقتصادی و افزایش سود ناشی از تجارت، هزینه‌های جنگ نیز که در تجارت اختلال ایجاد می‌کند، افزایش می‌یابند. بدین دلیل دولت‌ها تلاش می‌کنند درگیر جنگ نشوند (Macmilan, 1997: 37). بنابراین کشورها می‌توانند هدف‌ها و منافع خود را به‌جای جنگ از روش‌های جایگزین و مؤثرتری مانند صادرات تأمین کنند (Gartzke & Lupu, 2012: 116-118). یکپارچه‌سازی بازارهای مالی بین‌المللی نیز کمتر با درگیری‌ها در ارتباط است. بنابر پیش‌بینی صلح سرمایه‌داری و صلح تجاری، عواملی مانند توسعه اقتصادی، بازارهای آزاد و منافع مشابه بین دولتی، همه سبب کم‌شدن اختلاف‌ها و ناآرامی یا جنگ‌ها خواهند شد (Gartzke, 2007: 166). مباحث اقتصادی موجب گسترش ارتباطات میان دولت‌ها در کشورهای مختلف خواهد شد که می‌تواند سبب افزایش سرعت همکاری در ارتباطات سیاسی شود (Mansfield & Pollins, 2006: 3). با این هدف که وابستگی متقابل اقتصادی بین‌المللی می‌تواند سبب صلح شود، بر اهمیت نهادهای بین‌المللی تأکید می‌شود، چون سبب افزایش و حفظ بازبودن اقتصاد و کاهش نزاع‌های بین‌المللی می‌شوند (Keohane, 1984: 12-14). وابستگی متقابل اقتصادی و نهادهای بین‌المللی می‌توانند منافع قدرتمندی در دولت‌ها و جوامعی ایجاد کنند که تمایل به جلوگیری از ایجاد جنگ و حفظ دستاوردهایی دارند که به‌وسیله وابستگی متقابل به‌دست آورده‌اند (Mansfield and Pollins, 2006: 3). همچنین وابستگی متقابل موجب ایجاد و گسترش حوزه‌های انتخابیه صلح‌طلبانه در داخل می‌شود. با توسعه تجارت، کشورها ساختار داخلی خود را از اقتصاد بسته به اقتصاد باز تغییر خواهند داد که سبب گسترش روابط صلح‌آمیز با کشورهای خارجی می‌شود، تجارت بین‌الملل افزایش می‌یابد و سازوکارهای جدیدی برای رقابت و ارتباطات دولت‌ها ایجاد می‌شوند (Sharifipoor & Mohamadi, 2017: 87-88).

ترکمنستان، منابع غنی گازی و عاملی برای همبستگی متقابل

ترکمنستان در منطقه آسیای مرکزی، منابع عظیمی از ذخایر نفت و گاز دارد (Polese, Beacháin and Horák, 2017: 429). با توجه به آمار نفت بریتانیا، ذخایر گازی ترکمنستان ۱۳٫۶ تریلیون

مترمکعب در سال ۲۰۲۰ بود و بعد از روسیه با ۳۷،۴ تریلیون مترمکعب ذخایر در جایگاه دوم در میان کشورهای آسیای مرکزی قرار می‌گیرد (Statistical Review, 2021: 34). براساس آمار جدول ۱، میزان ذخایر اثبات‌شده ترکمنستان در دو دهه اخیر رشد چشمگیری داشته است.

جدول ۱: میزان ذخایر اثبات‌شده گاز طبیعی در ترکمنستان

ذخایر گازی	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۰	۲۰۰۰
تریلیون مترمکعب	۷،۱۴	۱۴	۱۳،۶	۱۳،۶	۱۳،۶	۱،۸

Source: Statistical Review, 2021: 34; Statistical Review, 2022: 39.

براساس آمار نفت انگلیس، میزان تولید گاز طبیعی این کشور نیز در سال ۲۰۲۰ به ۵۹ میلیارد مترمکعب رسیده است و سهم ۱،۵ درصد تولید گاز را در سال ۲۰۲۰ به خود اختصاص داده است.

جدول ۲: میزان تولید گاز طبیعی در ترکمنستان براساس میلیارد مترمکعب

سال	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲
تولید	۸۰	۷۹،۳	۵۹	۶۳،۴	۶۱،۵	۵۸،۷	۶۳،۲	۶۵،۹	۶۳،۵	۵۹	۵۹

Source: Statistical Review, 2021: 36; Statistical Review, 2022: 39

تا اواخر دهه ۲۰۰۰ منابع عظیم هیدروکربنی تأثیر چندانی بر پیشرفت اقتصادی این کشور نداشت و در بین کشورهای نواستقلال، کندترین پیشرفت‌ها را در افزایش شاخص‌های اقتصادی داشته است. نداشتن ارتباط مؤثر با نظام بین‌الملل، به انزوای این کشور و محدود شدن حضور سرمایه‌گذاران در بخش گاز منجر شده بود. با درگذشت صفر مراد نیازف، رئیس‌جمهور پیشین در سال ۲۰۰۶، قربانعلی محمداف جانشین او شد (Sullivan, 2020: 780). او دریافت که راه عبور از وضعیت نامناسب کنونی اقتصاد، بهره‌گیری از ظرفیت‌های انرژی است. اگرچه سیاست‌هایی برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی انجام شده، هنوز راه طولانی در پیش است. ترکمنستان با توجه به موقعیت ژئوپلیتیک خود، تمایل به متنوع کردن بازارهای صادراتی خود و صادرات گاز به هند دارد. شفاف‌نبودن اقتصاد و به‌ویژه گاز، به عدم سرمایه‌گذاری خارجی منجر شده است. در هر صورت ترکمنستان به دلیل منابع عظیم گازی، به صادرکننده بزرگ جهانی تبدیل خواهد شد (World Energy, 2023: 233-234).

علاوه بر منابع و ذخایر عظیم گازی و تولید قابل توجه، کشف میدان یولتان^۱ در همسایگی میدان دولت‌آباد ایران موجب تبدیل شدن ترکمنستان به کانون توجه کشورهای مصرف‌کننده به‌ویژه هند شد (Musaev, 2019: 1). از آنجا که اقتصاد ترکمنستان وابسته به درآمدهای گازی و انرژی است، راهبرد این کشور برای صادرات و دستیابی به بازار کشورهای نوپدیدمانند هند

است. شرکت ملی نفت و گاز چین از سال ۲۰۰۲ فعالیت خود را در میدان گومداک^۱ در شرق این کشور شروع کرد. این شرکت در سال ۲۰۰۵، یک قرارداد مشارکتی با وزارت نفت و گاز ترکمنستان امضا کرد. در سال ۲۰۰۷، شرکت چینی، قرارداد مشارکتی دیگری را برای توسعه میدان بگتیارلک^۲ و قرارداد خرید و فروش گاز طبیعی را با دولت ترکمنستان امضا کرد. میدان برون^۳ انرژی هم میدان عظیم دیگری در خشکی است که با یک قرارداد مشارکتی و توسط شرکت برون انگلیس بهره‌برداری شد. در سال ۲۰۰۷، شرکت انی^۴ این شرکت را خرید که عملیات اجرایی طرح نیتاگ^۵ را بعد از شرکت برون به عهده گرفت. شرکت میتروی اتریش در سال ۲۰۰۰ یک قرارداد مشارکتی با شرکت ترکمن نفت امضا کرد (Turkmenistan, 2016: 1). شرکت مارسک^۶ دانمارک و وینترشل^۷ آلمان از سال ۲۰۰۲ عملیات اکتشاف و تولید خود را در بخش دریایی ترکمنستان و در مرحله‌های ۱۱ و ۱۲ آغاز کردند. شرکت مارسک ۳۶ درصد، وینترشل ۳۴ درصد، و انجل^۸ هند ۳۰ درصد سهم این طرح را در اختیار دارند. با حضور شرکت‌های خارجی و استفاده از فناوری نوین، تولید گاز طبیعی ترکمنستان افزایش یافته است و اجازه حفاری و اکتشاف در بخش دریایی را به‌دست آورده‌اند (Turkmenistan: Oil and Gas, 2020: 1-2).

ساخت خط لوله، گامی در جهت متنوع‌سازی صادرات گاز به دیگر کشورها توسط ترکمنستان بوده است. ترکمنستان در تلاش برای بازکردن مسیرهای بیشتری برای صادرات گاز است و علاوه بر خط روسیه، در حال همکاری با دیگر کشورها برای ایجاد و توسعه خطوط جدید لوله گاز است. خط لوله آسیای مرکزی، مسیری اصلی است که ترکمنستان گاز خود را به روسیه صادر می‌کند. خط لوله کورپچه - کردکوی^۹ با طول ۲۰۰ کیلومتر در سال ۱۹۹۷ ساخته شد و ترکمنستان تا حدود ۶ میلیارد مترمکعب گاز در سال به ایران صادر می‌کند. خط لوله دولت‌آباد - خانگیران دومین خط انتقال گاز ترکمنستان به ایران است. ایران و ترکمنستان میدان‌های مشترکی نیز دارند. میدان مشترک گازی گنبدلی^{۱۰} در فاصله ۲۵ کیلومتری جنوب غربی سرخس و در نزدیکی مرز ترکمنستان قرار گرفته است (Korpeje-Kordkuy, 2020: 1-2). کشف میدان یولتان در کنار میدان دولت‌آباد ایران موجب تبدیل شدن ترکمنستان به کانون توجه ایران شد. منطقه دولت‌آباد - دون‌مز^{۱۱} در جنوب شرق ترکمنستان و در نزدیکی سرخس

1. Gumdak
2. bagtyiarlyk
3. Burun
4. Enni
5. Nebitdag
6. Maresk
7. Wintershall
8. Ungel
9. Kurpez-Kurdkuy
10. Gunbedli
11. Dun-Mez

در نزدیکی مرز ایران، بزرگ‌ترین منطقه گازی ترکمنستان است. ذخایر گازی این میدان در سال ۱۹۷۴ کشف و تولید از آن در سال ۱۹۸۳ شروع شد. میدان یولتان جنوبی در نزدیکی میدان بزرگ گازی دولت‌آباد در جنوب شرقی ترکمنستان با ۱۴ تریلیون مترمکعب گاز یکی از ذخایر غنی در دریای خزر است. تنوع‌سازی ذخایر و خط لوله گازی برای ترکمنستان موضوعی حیاتی بوده است؛ اما به دلیل محصوربودن در خشکی، راه‌های مطمئنی برای انتقال انرژی به بازارهای جهانی ندارد و بیشتر به روسیه وابسته است. با وجود این، انتقال گاز ترکمنستان از مسیر ایران نیز میسر است (Baei Lashki and Ezati, 2015: 7-9).

خط لوله چین - آسیای مرکزی به طول ۱۸۳۳ کیلومتر از میدان‌های شرق ترکمنستان به ازبکستان و غرب چین متصل شده است. خط لوله شرق - غرب در سال ۲۰۱۰ برای اتصال میدان‌های گازی جنوب شرقی ترکمنستان به دریای خزر و مسیر حمل‌ونقل به غرب ساخته شده است. خط لوله وراخزر برای انتقال گاز ترکمنستان از راه دریای خزر و انتقال به جنوب شرق اروپا است. اما خط لوله بسیار مهمی که در روابط ترکمنستان و هند اهمیت دارد، خط لوله ترکمنستان، افغانستان، پاکستان و هند (تاپی) است که برای تأمین تقاضای گاز کشورهای آسیایی می‌تواند محل عبور لوله‌های گاز از راه ایران به خلیج فارس یا از راه جنوب غربی دریای خزر و افغانستان باشد. مسیر افغانستان که بیشتر مورد نظر ترکمنستان است نیازمند ساخت خط لوله از شمال به جنوب افغانستان برای دستیابی به بازارهای پاکستان و هند است. ظرفیت این خط لوله ۹۳ میلیارد مترمکعب است و از ترکمنستان به فازیلا در هند ادامه می‌یابد (Turkmanistan-Oil and Gas, 2021: 1-2).

حضور اقتصادی هند در آسیای مرکزی

هند بیش از چندین قرن پیش، ارتباط تاریخی و تمدنی با آسیای مرکزی داشته است. سیاست خارجی هند بعد از استقلال، هدف‌های مختلفی را دنبال کرده است. گسترش روابط اقتصادی و حجم تجارت هند با آسیای مرکزی حدود ۱ میلیارد دلار در مقایسه با ۵۰ میلیارد چین است. تجارت هند در منطقه آسیای مرکزی ۰/۱۱ درصد از کل تجارت هند است و سهم هند در کل تجارت آسیای مرکزی ۱ درصد است. بنابراین، هند در حال گسترش ارتباط خود با آسیای مرکزی است (Menon and Rajiv, 2019: 1). امروزه هند راه‌گذر حمل‌ونقل بین‌المللی شمال - جنوب با طول ۷۲۰۰ کیلومتر برای اتصال اقیانوس هند و خلیج فارس به دریای خزر از راه ایران، روسیه و سپس شمال اروپا را بررسی می‌کند. توافق چابهار و توافق‌نامه هند و ایران مسیر حمل‌ونقل با کوتاه‌ترین مسیر زمینی برای کشورهای آسیای مرکزی و انجام حمل‌ونقل با اقیانوس هند ایجاد کرده است (Wani, 2020: 5-30). معادن و منابع غنی انرژی در آسیای مرکزی می‌تواند بازار پایدار و مطمئنی برای هند باشد. ولی رشد اقتصادی سریع هند، فقر منابع انرژی داخلی سبب توجه به تنوع‌بخشی به منابع انرژی و تضمین واردات انرژی به‌ویژه از کشورهای آسیای مرکزی و ترکمنستان شده است. در این زمینه، سند چشم‌انداز هیدروکربنی

سال ۲۰۲۵ هند، واردات گاز با شرکت در طرح‌های سرمایه‌گذاری انرژی را مورد توجه قرار داده است (India Hydrocarbon, 2021 : 1-2). بنابراین گاز آسیای مرکزی برای هند اهمیت بسیار زیادی دارد و با واردات گاز از چندین تولیدکننده گاز، هند تلاش می‌کند امنیت انرژی خود را افزایش دهد و در رقابت اقتصادی از چین عقب نماند (Koolae & Tisheyar, 2014: 170-174).

اعلام همکاری و تلاش برای عضویت در سازمان همکاری شانگهای می‌تواند در متنوع‌سازی منابع انرژی این کشور کمک‌کننده باشد. همکاری نظامی هند با کشورهای آسیای مرکزی نیز در سال‌های اخیر توسعه یافته است. با توجه به وابستگی زیاد هند به منابع گازی، این کشور به دنبال کاهش وابستگی‌اش به خاورمیانه و ایجاد منابع جایگزین انرژی بوده است. آسیای مرکزی منابع عظیم انرژی هم در ساحل و هم در ساحل دوردست دریای خزر دارد. بر اساس برخی برآوردها این منطقه ۴ درصد از ذخایر عظیم گازی جهان را در خود جای داده است. عضویت هند در سازمان همکاری شانگهای که ارتباط نزدیکی با کشورهای آسیای مرکزی دارد سکوی پرش مناسبی برای هند در پیشبرد منافع امنیتی با توجه به نفوذ مسلط در این سازمان و حساسیت چین نسبت به پاکستان است. عضویت در این سازمان، دید گسترده‌تری برای هند در منطقه آسیای جنوبی فراهم می‌کند. از همه مهم‌تر، این سازمان در سه حوزه انرژی، حمل‌ونقل و تجارت‌سازی قدم بر می‌دارد و هند تلاش می‌کند امنیت انرژی خود را در منطقه سرشار از انرژی آسیای مرکزی و ارتباطات تجاری و حمل‌ونقل خود را با سازوکارهای دوجانبه و منطقه‌ای افزایش دهد (Ghahramani & Haghshenas, 2018: 81, 75).

هند برای دستیابی به موقعیت راهبردی در آسیای مرکزی، نشست‌هایی را با حضور وزیران امور خارجه کشورهای آسیای مرکزی و همچنین افغانستان برای دستیابی به موقعیت راهبردی، ارتباطی و تسهیل مبادلات تجاری در آسیای مرکزی برگزار کرده است. براساس بیانیه هند، با توجه به اشتراک‌های زیاد این کشور در حوزه تاریخ، ارتباطات و فرهنگ، با کشورهای آسیای مرکزی، به دنبال ابتکاری مهم برای تقویت همکاری‌های خود در عرصه‌های گسترده از جمله مشارکت اقتصادی و تجاری با آسیای مرکزی است (India-Afghanistan Relations, 2020: 1). حضور افغانستان در این نشست‌ها، گزینه قابلیت اتصال مناسب میان هند و افغانستان و آسیای مرکزی به‌منظور تسهیل تجارت و فعالیت اقتصادی است. خط راه‌آهن ۶۵۰ کیلومتری افغانستان در آینده، شهرهای مزار شریف و هرات را به کابل متصل خواهد کرد. با عملیاتی‌شدن این طرح، راه‌گذر حمل‌ونقل اقتصادی هند، ایران، افغانستان، آسیای مرکزی و روسیه و اروپای شمالی بسیار سودآورتر از راه‌گذر چین و پاکستان خواهد بود (Menon & Rajiv, 2019: 2-3).

گاز طبیعی و چشم‌انداز همبستگی متقابل بین ترکمنستان و هند

در زمینه پیشینه، روابط گازی هند و پاکستان به سال ۱۹۹۳ بر می‌گردد که ابتدا صادرات گاز به پاکستان مطرح شد و شرکت یونیکال^۱ به‌عنوان مجری وارد این طرح شد، اما اقدام‌های خشونت‌آمیز طالبان موجب شد این شرکت کنار بکشد. در آوریل ۲۰۰۸، تفاهم‌نامه‌ای میان هند و ترکمنستان امضا شد. براساس این تفاهم، هند متعهد شد ضمن مشارکت در تولید گاز طبیعی در ترکمنستان، گاز تولیدی را از راه افغانستان منتقل کند (Baei Lashki and Ezati, 2015: 7-9). روند رو به رشد مصرف گاز طبیعی سبب شده است خاورمیانه و مناطق آسیای مرکزی که ۷۰ درصد ذخایر گاز طبیعی جهان را دارند، اهمیت ویژه‌ای داشته باشند. از سوی دیگر، کشورهای مصرف‌کننده مانند هند تلاش‌های بسیاری را برای بهره‌مندی از انرژی گاز این منطقه انجام داده‌اند. در این میان، تقاضای روزافزون هند به‌عنوان قدرت نوپدید به رقابت در بازار گاز در آسیای مرکزی دامن زده است. اگرچه در سال‌های اخیر، هند کمتر از ۱۰ درصد تولید برق خود را به‌وسیله گاز طبیعی تولید می‌کرد (Natural Gas, 2023: 2)، تلاش می‌کند این میزان را در سال‌های اخیر افزایش دهد. هند در این طرح با افزایش ۳۴ میلیون مگاواتی برق در نظر دارد، گاز نقش بسیار مهمی را داشته باشد (Statistical Review, 2021: 34).

مصرف گاز طبیعی هند ۵۹ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۱۰ و در سال ۲۰۲۰ به ۵۹،۶ میلیارد مکعب افزایش یافته است و سهم ۱،۹ درصد مصرف را بین سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۲۰ در جهان به خود اختصاص داده است (Statistical Review, 2021: 38). در حال حاضر، هند از کل واردات ۳۵،۸ میلیارد مترمکعبی گاز مصرفی سالانه، ۱۴،۱ میلیارد مترمکعب از قطر، ۴،۸ میلیارد مترمکعب از امارات، ۴ میلیارد مترمکعب از نیجریه و بقیه را از دیگر کشورها وارد کرده است (Statistical Review, 2021: 44). دولت هند این هدف را دنبال می‌کند که تا سال ۲۰۳۰ سهم گاز طبیعی را در سبد اولیه انرژی از ۶،۲ درصد در حال حاضر تا ۱۵ درصد افزایش دهد و شبکه گاز شهری و واحدهای انرژی استفاده کنند. در دهه آینده، هند نیاز به سرمایه‌گذاری قابل توجه برای ساخت پایانه‌ها و اجرای خطوط لوله، به‌منظور توسعه استفاده از گاز طبیعی دارد و واردات در قالب گاز طبیعی مایع نیز صورت می‌گیرد. نیاز روزافزون هند به انرژی و نقش رو به افزایش گاز طبیعی در سبد این کشور، سبب شده است از تولیدکنندگان مختلفی گاز وارد کند. تا اوایل دهه اول قرن بیست‌ویکم، هند تلاشی برای توسعه حضور اقتصادی چشمگیر نداشت و حجم صادرات هند به ترکمنستان از ۲۰ میلیون دلار در سال ۲۰۱۱ به ۴۳ میلیون دلار افزایش یافت، هرچند در سال ۲۰۱۴ به ۱۰۰ میلیون دلار هم رسیده بود (India Exports, 2021: 1).

هند می‌خواهد از ترکمنستان گاز وارد کند، در حالی که روسیه خریدار مهم گاز ترکمنستان بوده است. اما با وقوع انفجار در خط لوله گاز آسیای مرکزی - مرکز در ابتدای سال ۲۰۰۹،

1. Unical

روابط دو کشور به سردی گرایید (Caribov, 2019: 3-6). روسیه و ترکمنستان همدیگر را برای این انفجار متهم می‌کردند و برای مدتی روسیه از ترکمنستان گاز نخرید و بعدها نیز فقط ۲۰ درصد میزان گاز پیشین را خرید و فضای بی‌اعتمادی در میان آن‌ها تشدید شد. انفجار این خط لوله و تیره‌شدن روابط میان دو کشور، زمینه را برای حضور چین در ترکمنستان باز کرد و واردکننده اصلی گاز از ترکمنستان شد. در برابر، چین یک وام ۴ میلیارد دلاری به ترکمنستان داد. قرارداد مشارکتی هم امضا شد که شرکت‌های چینی مجاز به سرمایه‌گذاری ۳ میلیون دلاری برای توسعه حوزه‌های گازی در ترکمنستان و طرح گازی یولاتان جنوبی شدند. خط لوله ۷ هزار متری آسیای مرکزی - چین مهم‌ترین طرح اقتصادی چین و ترکمنستان است (Noor Mohamadi & Zare, 2019: 101-102; Annayev, 2021: 1-2).

نیاز روزافزون هند به گاز سبب گفت‌وگوهای برای ساخت خط لوله ترکمنستان - افغانستان شده است که می‌تواند در ایجاد توازن و تعادل در شبکه انتقال گاز هند موثر باشد. استفاده از این خط لوله می‌تواند فراهم‌کننده میزان قابل توجهی گاز برای بلندمدت باشد. خط لوله تاپی در سال ۲۰۰۴ با همکاری و هماهنگی بانک توسعه آسیایی آغاز شد. این خط لوله، گاز میدان‌های یولتان^۱ - عثمان و میدان‌های اطراف خود را در جنوب ترکمنستان به افغانستان، پاکستان و هند انتقال می‌دهد. خط لوله تاپی ۱۶۸۰ کیلومتر و قطر آن ۵۶ اینچ است. این خط لوله تخمین زده می‌شود که سالانه ۵ میلیارد مترمکعب گاز به افغانستان، ۱۴ میلیارد مترمکعب به پاکستان و ۱۴ میلیارد مترمکعب به هند انتقال دهد (Torabi, G. & Sanee, 2018: 30-33). مبتکر این خط لوله، حامد کرزای بود که پیش از رسیدن به ریاست‌جمهوری به همراه خلیل زاد، سفیر پیشین آمریکا در افغانستان، از افراد مذاکره‌کننده در این زمینه در دستگاه بوش بود. با سرنگونی دولت طالبان، با پیگیری‌ها و تلاش‌های کرزای و حمایت آمریکایی‌ها در دستور کار نشست‌های رسمی چندجانبه قرار گرفت و توافق‌های آغازین در میان کرزای، مشرف و نیازاف در بهار ۲۰۰۲ شکل گرفت. در سال ۲۰۰۶، قرارداد رسمی ایجاد خط لوله انتقال گاز میان ترکمنستان، افغانستان و پاکستان امضا شد. در سال ۲۰۰۸ هند به مذاکرات خط لوله تاپی پیوست و در دسامبر ۲۰۱۰، موافقت‌نامه راه‌اندازی این خط لوله را رئیس‌جمهورهای این چهار کشور امضا کردند. در بهار ۲۰۱۲، موافقت‌نامه هزینه مسیر انتقالی در میان طرف‌های مورد اشاره در خط لوله براساس گزارش شرکت نفت پاکستان تعیین شد. در دسامبر ۲۰۱۷ توافقی برای سرمایه‌گذاری و شروع کار عملی در میان سهام‌داران صورت گرفت (Kalantar; Seifodin; & Hajinazhad, 2018: 68-70).

مشکلات هند در زمینه خط لوله تاپی

اگرچه خط لوله تاپی می‌تواند برای هند و تأمین گاز مورد نیاز مؤثر باشد، اما مشکلاتی هم وجود دارد:

۱. یکی از مشکلاتی که خط لوله تاپی و هند با آن روبه‌رو است، عبور خط لوله از کوهستان‌های ناهموار افغانستان، نبود زیرساخت‌ها و نبود حفاظت کافی از خط لوله در برابر تهدیدهای تروریست‌ها در افغانستان است، به‌گونه‌ای که ۷۳۵ کیلومتر این خط لوله از استان‌های ناامن مانند هرات و قندهار می‌گذرد (Bekdouche, 2021: 1-2). همچنین ترکمنستان به چین، کشورهای آسیای مرکزی و ایران نیز صادرات زیادی دارد و با اضافه شدن خط لوله تاپی، گاز صادراتی برای ترکمنستان افزایش می‌یابد که برای افزایش ظرفیت نیازمند جذب سرمایه‌گذاری خارجی است (Kalantar; Seifodin; & Hajinazhad, 2018: 71-72).

۲. از نظر هند، ایران رقیب دیگری برای خط لوله تاپی است. ترکمنستان به دلیل داشتن منابع گازی زیاد، مرز مشترک طولانی با ایران و نیاز ترکمنستان به درآمد فروش گاز، و از سوی دیگر، نیاز ایران به تأمین گاز مناطق شمال کشور و مسیر انتقالی بودن آن به کشورهای دیگر، آن‌ها را به همدیگر نزدیک کرده است و به امضای قراردادها و افزایش خط لوله منجر شده است؛ به همین دلیل، ایران جایگاه مهمی در سیاست گازی ترکمنستان دارد. در حالی که هند (و حتی دیگر بازیگران مانند چین و روسیه) نیز منافعی دارند (Darkhor & Farajirad, 2012: 51-52).

۳. اختلاف‌های بین هند و پاکستان از موانع دیگری است که با وجود منافع اقتصادی و سیاسی فراوانی برای دوطرف، مشکلاتی ایجاد کرده است. علاوه بر اختلاف‌ها بین هند و پاکستان بر سر مسئله کشمیر، حق مسیر انتقال بودن هم مانع دیگری است که پاکستان از دولت هند برای عبور خط لوله و انتقال گاز چنین حقی دریافت می‌کند تا امنیت گاز به هند را تأمین کند. در غیر این صورت، باید از بیمه شرکت‌های بین‌المللی برای اجرای این خط لوله استفاده کند (Bae Lashki & Ezati, 2015: 12-14).

۴. اختلاف‌ها بر سر تنظیم بهای گاز و حق مسیر انتقال بودن از دیگر مشکلات هند برای اجرایی شدن این خط لوله است. ترکمنستان مایل است قیمت گاز صادراتی‌اش برای هر کشور واردکننده گاز متفاوت باشد، اما کشورهای حاضر در خط لوله تاپی مخالفت کرده‌اند (Transaction Technical, 2020: 3-17). در بهار ۲۰۰۸، ترکمنستان قیمت هر هزار مترمکعب گاز وارداتی از ترکمنستان را ۲۰۰ دلار برای هند و پاکستان در نظر گرفت که این کشورها آن را بسیار گران می‌دانستند و در سال ۲۰۱۱ یکسان بودن گاز بها را مطرح و تأکید کردند (Bae Lashki & Ezati, 2015: 13-16).

۵. سیاست‌های متفاوت بازیگرانی مانند روسیه، چین و آمریکا نیز با توجه به تضاد منافع آن‌ها در مورد خط لوله تاپی اهمیت دارد. با سقوط شوروی و پیدایی کشورهای نواستقلال که

برخی از آن‌ها از جمله ترکمنستان منابع سرشار انرژی دارند، تلاش‌های آمریکا برای گسترش نفوذ سیاسی و اقتصادی خود در این کشورها و کاهش نفوذ روسیه و چین در انتقال نفت و گاز خزر آغاز شد.

با این موانع، تحقق ساخت و بهره‌برداری کامل خط لوله تاپی به مرحله عمل نرسیده است. اگرچه همبستگی متقابل به صورت ایجاد ارتباطات، صادرات گاز و ایجاد درآمد اقتصادی انجام شده است.

نتیجه

در این نوشتار به این پرسش پاسخ دادیم که عامل انرژی و به‌ویژه گاز طبیعی بر توسعه روابط هند و ترکمنستان چه تأثیری داشته است و از چارچوب نظری وابستگی متقابل کوهن و نای بهره بردیم. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سه عامل سبب شده است ترکمنستان به‌عنوان یک کشور صادرکننده گاز در صحنه بین‌المللی عمل کند و وابستگی متقابل با هند شکل بگیرد: نخست، ترکمنستان منابع غنی گازی اثبات‌شده‌ای را در منطقه آسیای مرکزی دارد. این منابع از ۱،۸ تریلیون مترمکعب در سال ۲۰۰۰ به ۱۳،۶ تریلیون مترمکعب در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است. دوم، تولید گاز طبیعی ترکمنستان از سال ۲۰۱۲ تاکنون افزایش چشمگیری تا ۶۰ میلیارد مترمکعب داشته است. میدان‌های گازی یولتان، بگتیارلک و برون انرژی موجب تبدیل شدن ترکمنستان به کانون توجه کشورهای مصرف‌کننده به‌ویژه هند شده است. سوم، افزایش خطوط لوله به‌ویژه تاپی، گامی مؤثر در جهت متنوع‌سازی صادرات گاز ترکمنستان به دیگر کشورها بوده و از ترکمنستان به فزایکا در هند ادامه می‌یابد و سبب وابستگی متقابل دوطرف شده است.

یافته‌های پژوهشگر همچنین نشان می‌دهد که نخست، هند به‌عنوان قدرتی نوپدید با رشد اقتصادی روزافزون نیاز زیادی به واردات گاز دارد و آسیای مرکزی به‌ویژه ترکمنستان جایگاه ویژه‌ای برای هند پیدا کرده است. در حال حاضر، هند ۳۵،۸ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی در سال وارد کرده است و ترکمنستان برای واردات گاز در اولویت هند قرار دارد. دوم، آسیای مرکزی و ترکمنستان بازار مناسبی برای فروش کالاهای هندی هستند. سیاست‌مداران هندی در حال بررسی راه‌گذر حمل‌ونقل بین‌المللی برای اتصال اقیانوس هند به شمال اروپا هستند. بنابراین هند به تأمین امنیت و واردات انرژی از ترکمنستان و ترکمنستان به بازارهای صادرات گاز به هند نیاز دارد که دو کشور را در شبکه‌های پیچیده‌ای از ارتباطات و وابستگی متقابل قراردادده است.

این نوشتار در مورد توسعه روابط ترکمنستان و هند در زمینه صادرات گاز طبیعی و وابستگی متقابل دوطرف به یکدیگر نشان می‌دهد، در حالی که پیش‌تر روسیه خریدار اصلی گاز ترکمنستان بوده است، اما فضای بی‌اعتمادی سبب سردی روابط شده است و

مصرف‌کنندگانمانند هند ارتباطات جدیدی را ایجاد کرده‌اند تا گفت‌وگوهای برای ساخت خط لوله تاپی فراهم شود که افغانستان و پاکستان نیز از آن بهره‌مند شوند. یافته‌های پژوهشگر نشان می‌دهد اگرچه همبستگی متقابل با ارتباطات و صادرات گاز در میان ترکمنستان و هند تا اندازه‌ای ایجاد شده است، اما عبور خط لوله تاپی از بلندی‌های ناامن و کوهستانی افغانستان و تهدید تروریست‌ها به خط لوله تاپی، رقابت ایران با هند برای خرید میزان بیشتری از گاز ترکمنستان، اختلاف‌های هند و پاکستان بر سر جامو و کشمیر، اختلاف بر سر تنظیم بهای حق مسیر حمل‌ونقل ترکمنستان به هند، موضع‌گیری‌های روسیه با هند در زمینه واردات گاز و به‌ویژه رقابت چین با هند و حضور چشمگیر چین در آسیای مرکزی از مشکلاتی بوده است که هند نتوانسته به‌طور چشمگیر در مقایسه با چین در ترکمنستان و آسیای مرکزی نفوذ کند، اگرچه در بلندمدت این مشکلات می‌تواند رفع شود و سود زیادی نصیب هند شود.

References

- Ahmadiyan, Bahram and Ruhollah Salehiyan Dolatabad, (2016), "China Silk Road Initiative (Goals, Benefits, and Challenges)", **Quarterly Journal of International Relations Studies**, Vol. 9, No. 36, pp. 9-41, Available at: https://www.prb.ctb.iau.ir/article_529089.html (Accessed on: 2/12/2023) [in Persian].
- Akbariyan, Mohsen and Reza Shokri (2018), "GCC: From Management Cooperation to In-depth Economic Integration", **Quarterly Journal of Political and International Research**, Vol. 9, No. 30, pp. 151-184, Available at: https://pir.shahreza.iau.ir/article_591477.html (Accessed on: 3/1/2023). [in Persian].
- Ansarinassab, Moslem and Najme Bidmal (2022), "Analysis of Iran's Commercial Multilateralism for Optimal Use of the Geopolitical Position", **Central Eurasia Studies**, Vol. 15, No. 2, pp. 103-127, (doi:10.22059/JCEP.2022.338994.450061). [in Persian].
- Annayev, Dzhumaguly (2021), "Turkmenistan Awakens to Grim Realities of Chinese Profiteering in Gas Industry". Available at: https://central.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_ca/features/2021/03/18/feature-01, (Accessed on: 2/3/2023).
- Bae Lashki, Maryam and Ezatollah Ezati (2015), "TAPI (Turkmenistan, Afghanistan, Pakistan and India gas pipeline) Areas of Creation and Obstacles Ahead", **Geographical Quarterly of Sarzamin**, Vol. 42, No. 1, pp. 1-16, Available at: https://sarzamin.srbiau.ac.ir/article_7971.html, (Accessed on: 2/3/2023). [in Persian].
- Bahrami Moghadam, Sajjad (2017), "India's Security and Economic Goals. International Center for Peace Studies", Available at: <http://www.peace-ipsc.org/fa/%D8%A7%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81-%D8%A7%D9%85%D9%86%DB%8C%D8%AA%DB%8C-%D9%88-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D9%87%D9%86%D8%AF-%D8%AF%D8%B1-%D8%A2%D8%B3%DB%8C%D8%A7%DB%8C-%D9%85%D8%B1%DA%A9>, (Accessed on: 2/13/2023). [in Persian].

- Bekdouche, Zenon (2021), "Turkmenistan: What Future for TAPI Pipeline after Taliban Visit," Available at: <https://novastan.org/en/turkmenistan/turkmenistan-what-future-for-tapi-pipeline-after-taliban-visit/>, (Accessed on: 2/15/2023).
- Caribov, Azad (2019), "Russia Moves to Strengthen its Profile in Central Asian Gas Politics, Threatens Trans-Caspian," Available at: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13592-russia-moves-to-strengthen-its-profile-in-central-asian-gas-politics-threatens-trans-caspian.html>, (Accessed on: 2/18/2023).
- Darkhor, Mohammad and Abdolreza Farajirad (2012), "A Study of Iran's Position in Turkmenistan Gas Transit," **Geographical Quarterly of Sarzamin**, Vol. 9, No. 33, pp. 53-62, Available at: https://sarzamin.srbiau.ac.ir/article_2818.html (Accessed on: 2/2/2023). [in Persian]
- De Wilde, Jaap (1991), "The Concept of Interdependence in Political Sciences," In: De Wilde, Jaap, **Saved from Oblivion: Interdependence Theory in the First Half of the Twentieth Century. A Study on the Causality between War and Complex Interdependence**, 8-40, Aldershout: Dartmouth.
- Fateminaghad, Ahmad and Rohollah Eslami Shoabjare (2022), "China, India and Regional Order in Central Asia," **Central Eurasia Studies**, Vol. 15, No. 1, pp. 205-225, (doi:10.22059/JCEP.2022.345680.450083). [in Persian].
- Fatemi Nejad, Seyyed Ahmad and Alireza Mohammadzadeh (2018), "Studying the Status of the New Afghanistan among Regional Security Complexes: From Central Asia to South Asia," **Central Eurasia Studies**, Vol. 11, No. 2, pp. 399-416, (10.22059/jcep.2019.216523.449668). [in Persian].
- Gartzke, Erik and Yonatan Lupu (2012), "Trading on Preconceptions," **International Security**, Vol. 4, No. 36, pp. 115-150, (doi: 10.2139/ssrn.1706942).
- Gartzke, Erik (2007), "The Capitalist Peace," **American Journal of Political Science**, Vol. 51, No. 1, pp. 166-191, Available at: <https://www.jstor.org/stable/4122913>, (Accessed on: 2/1/2023).
- Gavan, Duffy (2008), "Pragmatic Analysis," In: Klotz, Audie and Prakash, Deepa (eds.), **Qualitative Methods in IR**, 168-186. London: Palgrave MacMillan.
- Ghahramani, Mohammad Javad and Mohammad Reza Haghshenas (2018), "India's New Diplomacy and Attitude towards SCO," **Political Strategy**, Vol. 1, No. 3, pp. 69-87. (doi: 20.1001.1.25884565.1396.1.3.4.5). [in Persian].
- "India-Afghanistan Relations" (2020), **Embassy of India in Kabul**. Available at: <https://eoi.gov.in/kabul/?0354?000>, (Accessed on: 3/1/2023).
- "India Exports to Turkmenistan" (2021), **Trading Economics**. Available at: <https://tradingeconomics.com/india/exports/turkmenistan>, (Accessed on: 2/22/2023).
- "India Hydrocarbon Vision" (2021), **India Hydrocarbon Vision 2030**. Available at: <https://www.aspireias.com/currentaffairs/generatepdf/Hydrocarbon-Vision-2030-for-Northeast-India>, (Accessed on: 8/18/2023).
- Iwaszczuk, Natalia, Jacek Wolak and Aleksander Iwaszczuk (2021), "Turkmenistan's Gas Sector Development Scenarios Based on Econometric and SWOT Analysis", **Energies** 2021, Vol. 14, No. 10, pp. 27-40, (<https://doi.org/10.3390/en14102740>).

- Kalantar, Ahmad, Amir Ali Seifodin and Saeed Hajinazhad (2019), "A Study of Pakistan and India's Attitude Towards Tapi and Peace Pipelines with a Game Theory Approach and Strategic Proposals for Iran," **Quarterly Journal of Economic Strategy**, Vol. 7, No. 27, pp. 65-94, Available at: https://sarzamin.srbiau.ac.ir/article_7971.html, (Accessed on: 2/21/2023). [in Persian].
- Keohane, Robert O. and Joseph S. Nye (1987), "Power and Interdependence Revisited," **International Organization**, Vol. 41, No. 4, pp. 725-753, Available at: [https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4093127/mod_resource/content/1/Keohane %20%20Nye%201987.pdf](https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4093127/mod_resource/content/1/Keohane%20%20Nye%201987.pdf), (Accessed on: 2/22/2023).
- Keohane, Robert (1984), **After Hegemony**. Princeton: Princeton University Press.
- "Korpeje-Kordkuy Pipeline-Energy in Central Asia" (2020), **Korpeje-Kordkuy Pipeline**. Available at: <https://amp.en.buy-com.ru/8073723/1/korpejekordkuy-pipeline.html>, (Accessed on: 3/2/2023).
- Koolae, Elaheh and Mandana Tisheyar (2014), "A Theoretical Review of India's Approach to Energy Security in Central Asia", **Foreign Relations**, Vol. 4, No. 2, pp. 161-184, (doi: 20.1001.1.20085419.1390.3.2.3.4).
- Koushki, Mohammad Sadegh and Seyyed Mohammad Hosseini (2016), "Prospect of India Membership in the Shanghai Cooperation Organization: Opportunities and Challenges," **Central Eurasia Studies**, Vol. 9, No. 1, pp. 115-132, (10.22059/jcep.2016.58576). [in Persian].
- MacMillan, Susan M. (1997), "Interdependence and Conflict," **Mershon International Studies Review**, Vol. 1, No. 41, pp. 33-58, (<https://doi.org/10.2307/222802>).
- Malakotian, Mostafa and Seyyed Hedayalloh Aghdaee (2013), "The Role and Position of Natural Gas in India's Energy Policy: An Examination of Existing Options for India's Natural Gas Supply", **Quarterly Journal of Politics**, Vol. 42, No. 2, pp. 121-135, (doi: 10.22059/JPQ.2013.35659) [in Persian].
- Mansfield, Edward D., and Pollins Brian (2001), "The Study of Interdependence and Conflict," **The Journal of Conflict Resolution**, Vol. 6, No. 45, pp. 834-859, Available at: <https://www.jstor.org/stable/3176160>, (Accessed on: 3/14/2023).
- Menon, Rhea and Sharanya Rajiv (2019), "Realizing India's Interests in Central Asia," Available at: <https://www.carnegieindia.org/2019/12/01/realizing-india-s-strategic-interests-in-central-asia-pub-80576>, (Accessed on: 2/2/2023).
- Mosavi Shafae, Masoud and Saeedeh Eskandari (2016), "India's Balancing Strategy in Interaction with Iran and the United States", **Quarterly Journal of International Relations Research**, Vol. 1, No. 2, pp. 97-121, Available at: [.http://www.iisajournals.ir/&url=http://www.iisajournals.ir/issue_5395_5398.html](http://www.iisajournals.ir/&url=http://www.iisajournals.ir/issue_5395_5398.html), (Accessed on: 2/2/2023). [in Persian].
- Mosavi Shafae, Masoud, Ghasem Osooli and Ahmad Rasooli (2014), "Explaining Energy Transmission Routes Based on International Relations Theories: A Case Study of the Tapi and Peace Pipeline", **Central Asia and Caucasus Studies**, Vol. 1, No. 85, pp. 161-189, Available at: http://ca.ipisjournals.ir/article_14428.html (Accessed on: 2/12/2023). [in Persian].

- Musaev, Aybulat (2019), "Turkmenistan & Japan Eager for Energy Cooperation," Available at: <https://caspiannews.com/news-detail/turkmenistan-japan-eager-for-energy-cooperation-2019-4-2-4/>, (Accessed on: 2/12/2023).
- "Natural Gas" (2023), **EIA**. August. 9. Available at: https://www.eia.gov/naturalgas/weekly/archivenew_ngwu/2023/08_10/, (Accessed on: 13/9/2023).
- Noor Mohamadi, Morteza and Mahnaz Zare (2019), "The Impact of the Energy Factor on Turkmen-Chinese Relations," **Central Asia-Caucasus Quarterly**, Vol. 101, No.1, pp. 87-115, Available at: http://ca.ipisjournals.ir/article_31761.html. (Accessed on: 2/13/2023). [in Persian].
- Pirani, Simon (2019), "Central Asian Gas: Prospects for the 2020s," **OIES Paper 155**, The Oxfor Institute for Energy Studies, Available at: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2019/12/Central-Asian-Gas-NG-155.pdf>, (Accessed on: 10/14/2023).
- Polese, Abel, Donnacha Beacháin and Slavomir Horák (2017), "Strategies of Legitimation in Central Asia: Regime Durability in Turkmenistan," **Contemporary Politics**, Vol. 23, No. 4, pp. 427-445, (doi: 10.1080/13569775.2017.1331391).
- Poorahmadi Meibodi, Hossein, Abdolali Ghavam and Mahmoud Khani Jooyabadi (2017), Political Economy of Indian Foreign Policy and its Connection Strategies with Central Asia. **Central Asia and Caucasus Quarterly**, Vol. 98, No. 1, pp. 1-32, Available at: http://ca.ipisjournals.ir/article_28044.html. (Accessed on: 3/1/2023). [in Persian].
- Sabaghiyan, Ali and Abbass Sarvestani (2015), "Energy Security and the EU and Central Asian Studies", **Quarterly Journal of Political and International Relations**, Vol. 6, No. 19, pp. 137-161, Available at: https://pir.shahreza.iau.ir/article_552644.html. (Accessed on: 2/4/2023). [in Persian].
- Salami, Mehdi (2021), "Investigating the Impact of the New International Economic Variable on the International System, based on the Theory of Interdependence," **Journal of Contemporary Research in Science and Research**, Vol. 17, No. 2, pp. 84-92, Available at: <https://www.tpbin.com/jarticle/16567>, (Accessed on: 3/5/2023). [in Persian].
- Sharifipoor, Saadat and Meysam Mohamadi (2017), "A Study of Iran-Russia-Qatar Relations in the Assembly of Gas Exporting Countries," **United Nations Research Monthly**, Vol. 2, No. 19, pp. 85-95, (doi: 20.1001.1.20085419.1390.3.4.1.6). [in Persian].
- Shayan, Fatemeh (2023), **Gas-Troika on the European Gas Market: Russia, Iran and Qatar**. Boston: Walter De Gruyter.
- Shayan, Fatemeh (2022), "The Function of the Terrorists of the Army of God Group in Sistan & Balochistan," **Quarterly Journal of Political Studies of Islamic World**, Vol. 10, No. 4, pp. 33-67, (doi: 10.30479/psiw.2022.10971.2569).
- "Statistical Review of World Energy" (2022), **British Petroleum**. Available at: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy->

- economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf, (Accessed on: 2/15/2023).
- “Statistical Review of World Energy” (2021), **British Petroleum**. Available at: <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>, (Accessed on: 2/17/2023).
- Sullivan, Charles J. (2020), “Neutrality in Perpetuality: Foreign Policy Continuity in Turkmenistan,” **Asian Affairs**, Vol. 51, No. 4, pp. 779-794, Available at: <https://research.nu.edu.kz/en/publications/neutrality-in-perpetuity-foreign-policy-continuity-in-turkmenista>, (Accessed on: 2/2/2023).
- Tamma, Faramarz (2008), “The Concept of Active Actors in International Relations”, **Strategic Studies Quarterly**, Vol. 10, No. 4, pp. 751-784, Available at: https://psq.karaj.iau.ir/article_536539.html, (Accessed on: 2/3/2023). [in Persian].
- Torabi, Ghasem and Raziye Sanee (2018), “Obstacles to the Tapi Line Based on the Convergence Theory”, **Quarterly Journal of Political Science**, Vol. 13, No. 41, pp. 25-40, Available at: http://quarterly.risstudies.org/article_1053.html?lang=fa. (Accessed on: 2/19/2023). [in Persian].
- “Transaction Technical Assistance Turkmenistan-Afghanistan-Pakistan-India (TAPI) Gas Pipeline Project (Phase 1)” (2020), **Asian Development Bank**. Available at: <https://www.adb.org/sites/default/files/project-documents/52167/52167-001-tar-en.pdf>, (Accessed on: 2/4/2023).
- “Turkmanistan-Oil and Gas” (2021), **US Trade Government**. Available at: [http://www.Trade.gov/country-commercial-guides/Turkmenistan - Oil & Gas \(trade.gov\)](http://www.Trade.gov/country-commercial-guides/Turkmenistan - Oil & Gas (trade.gov)), (Accessed on: 2/1/2023).
- “Turkmenistan: Oil and Gas” (2020), **International Trade Administration**. Available at: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/turkmenistan-oil-gas>, (Accessed on: 3/14/2023).
- “Turkmenistan” (2016), **EIA**. Available at: <https://www.eia.gov/international/analysis/country/TKM>, (Accessed on: 2/1/2023).
- Valizade, Akbar and Najes Taheri (2023), China and Russia Interactions in the Field of Energy: From Unstable Cooperation to Strategic Partnership, **Central Eurasia Studies**, Vol. 16, No. 1, 373-393, (doi:10.22059/JCEP.2022.338220.450053). [in Persian].
- “World Energy Outlook 2023” (2023), **World Energy Outlook**. Available at: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/66b8f989-971c-4a8d-82b0-4735834de594/WorldEnergyOutlook2023.pdf>, (Accessed on: 9/12/2023).
- Wright, Thomas (2013), “Sifting through Interdependence,” Center for Strategic and International Studies, **The Washington Quarterly**, Vol. 4, No. 36, pp. 7-23, (doi:10.1080/0163660X.2013.861706).